

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_228745

UNIVERSAL
LIBRARY

فصل در صنایع و معادن

از تازه افادات سرآما شغری نامی رشک فروسی و نظامی فوازنده سلم
 سخنوری فوازنده طبل سلوی و دوری شمسوار عرصه فصاحت و سبک
 و بلاغت و قانع نگار حکیم المثال صف آرای مضامین جنگ
 و جلال عزیز مصر و نقش متبریز خواجه عزیزالین
 که نوی تخلص بعبر و یزد
 مشنوی

که از
 آغاز فتنه جنگ بناوت
 تا اختتام صلح فیما بین شهنشاه روس و
 سلطان روم جمله واقعات بیگار و حالات کارزار برین
 اختصار درین نسخه قوم سست باهتام حاجی عمران محمد عبدالرحمن سب سیدهای
 بخرداران سعادت نشان حفظ محمد ابوسعید خان و حافظ محمد عبدالحمید خان

در صنایع نظامی و طب

توضیح در خصوص

از تازه افادات سرآب ششما می نامی رشک فردوسی و نظامی فرزنده مسلم
سخن خوری نوازنده طبلین سلجوقی و دور می شمسوار عرسه فصاحت و سبک سالار
معرکه بلاغت و قانع نگار عدیم المثال صفت آرمی مضامین جنگ
و جهال غریب صدفش تمیز خود اجداد عزیزالدین
المشهوری تخلص بعثت سر بر
مشهوری

توضیح

که از
آغاز فتنه جنگ بناوت
تا اختتام صلح فیما بین شهنشا و روس
سلطان روم جلد واقعات بیگار و حالات کارزار برین
مختصر درین نسخه قوم است با اهتمام حاجی عمران محمد عبدالرحمن حسب استعای
بخود داران سعادت نشان حفظ محمد البوسیدگان و حافظ محمد عبدالحمیدخان

در مطبع نظامی طبع شد

ولی روز محشر با قبال او بجھان سایه و اوسرا پای نو سہریش صلا چار سو نیز نم بود بروم آسان جبہ سا	بہان سایہ باشد بہ بنبال او بلی سایہ از لپہ روار و ظهور دوم از آل و اصحاب و نیز نم کہ دارم سہرے باد مصطفیٰ
---	--

در اظہار شوق و تمنای ولی

خوشا آنکے من رو بمنزل نم فلک ناقہ و ناقہ و قمان شود چو خورشید فاوڑ بمغرب دم تختین بزم بزم وضوئی کنم بطوف حرم چون نیاز آدم کنم از در کعبہ و سوسوی او بریدہ ار آن روضہ شادان شوم بنجاک در شگفتی خاکم کنند	بصدا شوق بر ناقہ محل نم مکان ناقہ ران شدی خوان شود زمیند وستان سومی شرب دم دل و دیدہ راشست موشی نم بشکار نہ آنجا نماز آدم برو دل ز کف یا دا برومی او اگر خسار باشم گلستان شوم کنز الالیش خاک پاکم کنند
--	---

در عرض حال خود

دوای دل از سینه ریشیاں طلب	دلا حاجت از رست کیشیاں طلب
----------------------------	----------------------------

بصدا شوق بر ناقہ محل نم
مکان ناقہ ران شدی خوان شود
زمیند وستان سومی شرب دم
دل و دیدہ راشست موشی نم
بشکار نہ آنجا نماز آدم
برو دل ز کف یا دا برومی او
اگر خسار باشم گلستان شوم
کنز الالیش خاک پاکم کنند

بصدا شوق بر ناقہ محل نم
مکان ناقہ ران شدی خوان شود
زمیند وستان سومی شرب دم
دل و دیدہ راشست موشی نم
بشکار نہ آنجا نماز آدم
برو دل ز کف یا دا برومی او
اگر خسار باشم گلستان شوم
کنز الالیش خاک پاکم کنند

بصدا شوق بر ناقہ محل نم
مکان ناقہ ران شدی خوان شود
زمیند وستان سومی شرب دم
دل و دیدہ راشست موشی نم
بشکار نہ آنجا نماز آدم
برو دل ز کف یا دا برومی او
اگر خسار باشم گلستان شوم
کنز الالیش خاک پاکم کنند

دوای دل از سینه ریشیاں طلب
دلا حاجت از رست کیشیاں طلب

زین یافت چون آتش مرده جان
 بگو آتش آب حیات مست این
 من آتش پرستی بجان میکنم
 گر آید با تش گرفتن کسی
 آهی چه سر غمش بر بازو باد
 مرا آفریدند چون شبنم نجات
 گذارم گرفتارند بفتیت کشت
 چراغم بود روشن از برق طار
 بخون جگر تازه دارم دماغ
 نوازی نومی در سخن سینه نم
 شب تیره و راه تاریک پیش
 شدم قطره زین تا حد کائنات
 سر پرشده سار سخن با فتم
 دلم شاد ازین سال فرخنده شد
 باندریشه چون سر برانو نم

مراد از دوازده جاودان
 روان تن کائنات مست این
 بجا کس آتش نهان میکنم
 برافروزد از آتش من خسی
 دم باد صحر از دور باد
 بسوزنده آتش نشام خست
 کن خرم آن را بی هم بهشت
 ایانم پرست از شراب ظهور
 شدم فارغ از فکر جام ایان
 و ما دم شراب کمن سینه نم
 برافروزم شمع از پیه خویش
 دران تیرگی جسم آب حیات
 سکندر طلب کرد من با فتم
 باین نامه نو سخن زنده شد
 ز کونین خود را بکیسوسم

این شعر در وصف آتش است که در کائنات جاریست و هر که با آن در آمیزد بهشتی میسر آید
 در این شعر از آتش سخن میگوید و میگوید که آتش را در تن کائنات مست این
 در این شعر از آتش سخن میگوید و میگوید که آتش را در تن کائنات مست این
 در این شعر از آتش سخن میگوید و میگوید که آتش را در تن کائنات مست این
 در این شعر از آتش سخن میگوید و میگوید که آتش را در تن کائنات مست این

این شعر در وصف آتش است که در کائنات جاریست و هر که با آن در آمیزد بهشتی میسر آید
 در این شعر از آتش سخن میگوید و میگوید که آتش را در تن کائنات مست این
 در این شعر از آتش سخن میگوید و میگوید که آتش را در تن کائنات مست این
 در این شعر از آتش سخن میگوید و میگوید که آتش را در تن کائنات مست این

سارده زنده
 افاده از سخن
 میله با چمن
 کوه سار و شغل

بلکہ انہی کے لئے ہے جو کہ انہی کے لئے ہے
 جہاں فاسطہ راہے ہے
 راہ خست شاہ گاہ راہے ہے
 بیرون کوئی کوئی ہے
 بیرون کوئی کوئی ہے

<p>خدارا غیر اینہم لاف بیت گرفتہ کہ سالار لشکر شوہے سکندر چہ بود از جهان جوین تو آن کن کہ ہر گہ کنی غم راہ بگیہ از جهان آنچه با خود بری بیاسا قی آن جام کخیر و کنم تازہ آئین جسمشیدرا</p>	<p>ببین فضل یزید زل اشتاوت بکشور کشالی سکندر شوہے کف ناک بردہ است انجم شود صہمگہ ہر تو آن شامگاد کہ روزی ازین خاکدان بگری بمن ذہ کہ از ساز و برگ تو و ہم تازگے باغ میدرا</p>
---	--

خطاب با سمان و رجوع بہ ستایش ملکہ معظّمہ و کثور یا قیصر ہند

<p>ببارای فلک تازہ کن خاک ا بدہ ای نموشاخ را تو شہ بگیہ امی کہ کثور از ان خوشہ آب بر آمی شراب از تیر خم بجام شہنشاہ فرزاندہ و کثور یا ز عدل وی اقیہم ہندستان چہ خلقش خدادادہ ملکش وسیع</p>	<p>بر آرای زمین بر فلک تاک ا سر آئی خوشہ بر کش نہر گوشہ بتاب آفتاب آب اکن شراب کہ باشی بجام شہنشاہ تمام کہ آمد شہنشاہی اور ہنرا بود خرم و سبب چون بوستان چو اقبال او بارگاہش رفیع</p>
--	---

ببین فضل یزید زل اشتاوت
 بکشور کشالی سکندر شوہے
 کف ناک بردہ است انجم
 شود صہمگہ ہر تو آن شامگاد
 کہ روزی ازین خاکدان بگری
 بمن ذہ کہ از ساز و برگ تو
 و ہم تازگے باغ میدرا

خطاب با سمان و رجوع بہ ستایش ملکہ معظّمہ و کثور یا قیصر ہند

ببارای فلک تازہ کن خاک ا
 بدہ ای نموشاخ را تو شہ
 بگیہ امی کہ کثور از ان خوشہ آب
 بر آمی شراب از تیر خم بجام
 شہنشاہ فرزاندہ و کثور یا
 ز عدل وی اقیہم ہندستان
 چہ خلقش خدادادہ ملکش وسیع

ببین فضل یزید زل اشتاوت
 بکشور کشالی سکندر شوہے
 کف ناک بردہ است انجم
 شود صہمگہ ہر تو آن شامگاد
 کہ روزی ازین خاکدان بگری
 بمن ذہ کہ از ساز و برگ تو
 و ہم تازگے باغ میدرا

ببین فضل یزید زل اشتاوت
 بکشور کشالی سکندر شوہے
 کف ناک بردہ است انجم
 شود صہمگہ ہر تو آن شامگاد
 کہ روزی ازین خاکدان بگری
 بمن ذہ کہ از ساز و برگ تو
 و ہم تازگے باغ میدرا

چو گرد آید آن فوج آفاق سیاه
 بز آتش لبسرها که از سر خوشی
 در پیش در افشان بخورشیده
 بکیوان رده و دید بانی سپار
 با سپهر می گیسر بر اعمام
 بی غمبید بگری بر گزین ماه را
 که نخست ز غلامت من جاگرت
 باین خلی و این لشکر بنیشار
 بوینیان چون فوج راسان
 عجب نیست که ز حکم سلطنت
 شود از تو نوشند چون پادشاه
 ولیکن بین است راه صواب
 چو آزاد گردی ز آوارگی
 درین کهنه سالی و فرسودگی
 بیک گوشه در کوشکی جا کنی

فردی که در این فوج آفاق سیاه
 با سپهر می گیسر بر اعمام
 بی غمبید بگری بر گزین ماه را
 که نخست ز غلامت من جاگرت
 باین خلی و این لشکر بنیشار
 بوینیان چون فوج راسان
 عجب نیست که ز حکم سلطنت
 شود از تو نوشند چون پادشاه
 ولیکن بین است راه صواب
 چو آزاد گردی ز آوارگی
 درین کهنه سالی و فرسودگی
 بیک گوشه در کوشکی جا کنی

بگو خال و خطشان نگار و دوبر
 بده فوج می از بسر لشکر کشی
 دهل جای بر لب تابنا پید ده
 که نماید ز بند و جز این هیچ کار
 که او هست سالار ایام را
 پس انگه خبر ده شهنشاه را
 عی و دست همت بلند اخترت
 که آرد که ما تو کن کارزار
 نشان با چنین شوکت و شان ده
 بخشند تمغای عثمانیت
 دولت آنچه میخواه از روی بخواد
 که از باب عالی طلب فتح باب
 در آسنا سر و دایمی از بارگی
 کسی زندگانی با سودگی
 جهانی دیگر اتماشا کنی

فوج آفاق سیاه
 با سپهر می گیسر بر اعمام
 بی غمبید بگری بر گزین ماه را
 که نخست ز غلامت من جاگرت
 باین خلی و این لشکر بنیشار
 بوینیان چون فوج راسان
 عجب نیست که ز حکم سلطنت
 شود از تو نوشند چون پادشاه
 ولیکن بین است راه صواب
 چو آزاد گردی ز آوارگی
 درین کهنه سالی و فرسودگی
 بیک گوشه در کوشکی جا کنی

بگو خال و خطشان نگار و دوبر
 بده فوج می از بسر لشکر کشی
 دهل جای بر لب تابنا پید ده
 که نماید ز بند و جز این هیچ کار
 که او هست سالار ایام را
 پس انگه خبر ده شهنشاه را
 عی و دست همت بلند اخترت
 که آرد که ما تو کن کارزار
 نشان با چنین شوکت و شان ده
 بخشند تمغای عثمانیت
 دولت آنچه میخواه از روی بخواد
 که از باب عالی طلب فتح باب
 در آسنا سر و دایمی از بارگی
 کسی زندگانی با سودگی
 جهانی دیگر اتماشا کنی

فردی که در این فوج آفاق سیاه
 با سپهر می گیسر بر اعمام
 بی غمبید بگری بر گزین ماه را
 که نخست ز غلامت من جاگرت
 باین خلی و این لشکر بنیشار
 بوینیان چون فوج راسان
 عجب نیست که ز حکم سلطنت
 شود از تو نوشند چون پادشاه
 ولیکن بین است راه صواب
 چو آزاد گردی ز آوارگی
 درین کهنه سالی و فرسودگی
 بیک گوشه در کوشکی جا کنی

کتب بدو در آن روز **۱۸** **۱۹** **۲۰** **۲۱** **۲۲** **۲۳** **۲۴** **۲۵** **۲۶** **۲۷** **۲۸** **۲۹** **۳۰** **۳۱** **۳۲** **۳۳** **۳۴** **۳۵** **۳۶** **۳۷** **۳۸** **۳۹** **۴۰** **۴۱** **۴۲** **۴۳** **۴۴** **۴۵** **۴۶** **۴۷** **۴۸** **۴۹** **۵۰** **۵۱** **۵۲** **۵۳** **۵۴** **۵۵** **۵۶** **۵۷** **۵۸** **۵۹** **۶۰** **۶۱** **۶۲** **۶۳** **۶۴** **۶۵** **۶۶** **۶۷** **۶۸** **۶۹** **۷۰** **۷۱** **۷۲** **۷۳** **۷۴** **۷۵** **۷۶** **۷۷** **۷۸** **۷۹** **۸۰** **۸۱** **۸۲** **۸۳** **۸۴** **۸۵** **۸۶** **۸۷** **۸۸** **۸۹** **۹۰** **۹۱** **۹۲** **۹۳** **۹۴** **۹۵** **۹۶** **۹۷** **۹۸** **۹۹** **۱۰۰**

به پناه از سر فرازان چون خویش
 مگر آنکه روزی ز راه نیسان
 ز صحبت طمع دارم این داور
 بپوزش ز من هم گدازش کنی
 که دارم عزیز می به بند و ستان
 مرا خواجه هستم ترا چاکر است
 بتیغ زبان خصم اسر فلن
 کلید دستخ کلاکش بست
 که در استان شرمستان
 جوهر زخمش اندیشه گرد و سوا
 خیالش کشت دیورا در کند
 ترا جان نثار است جانان مرا
 از و منعی هست بر جان ما
 سز و کش چو من با گچاهی دای
 نیازی برین در فرستد ز دور
 به بینی سران اسر فلن ره پیش
 بپا بوس سلطان شومی سر فرا
 که آنجا مرا نسیزاید آور
 شپاسته در ارم سپارش کنی
 جو بلبل یواشخ در بوستان
 چه چاکر که بهتر ز نیک لشکر است
 بازومی دل قاب لشکر شکن
 ز جربسته معنیش ماهی ششت
 دم راستی جدم در استان
 بردن آرد از برق خشان دیار
 سمنشش مد شیر ایل بند
 ترا بنده و خواجه تاشان مرا
 که او شد برین در گم ره نما
 بر هی رادرین بزم راهی دای
 بصدقی که گوئی بود در حضور

کتب بدو در آن روز **۱۸** **۱۹** **۲۰** **۲۱** **۲۲** **۲۳** **۲۴** **۲۵** **۲۶** **۲۷** **۲۸** **۲۹** **۳۰** **۳۱** **۳۲** **۳۳** **۳۴** **۳۵** **۳۶** **۳۷** **۳۸** **۳۹** **۴۰** **۴۱** **۴۲** **۴۳** **۴۴** **۴۵** **۴۶** **۴۷** **۴۸** **۴۹** **۵۰** **۵۱** **۵۲** **۵۳** **۵۴** **۵۵** **۵۶** **۵۷** **۵۸** **۵۹** **۶۰** **۶۱** **۶۲** **۶۳** **۶۴** **۶۵** **۶۶** **۶۷** **۶۸** **۶۹** **۷۰** **۷۱** **۷۲** **۷۳** **۷۴** **۷۵** **۷۶** **۷۷** **۷۸** **۷۹** **۸۰** **۸۱** **۸۲** **۸۳** **۸۴** **۸۵** **۸۶** **۸۷** **۸۸** **۸۹** **۹۰** **۹۱** **۹۲** **۹۳** **۹۴** **۹۵** **۹۶** **۹۷** **۹۸** **۹۹** **۱۰۰**

کتب بدو در آن روز **۱۸** **۱۹** **۲۰** **۲۱** **۲۲** **۲۳** **۲۴** **۲۵** **۲۶** **۲۷** **۲۸** **۲۹** **۳۰** **۳۱** **۳۲** **۳۳** **۳۴** **۳۵** **۳۶** **۳۷** **۳۸** **۳۹** **۴۰** **۴۱** **۴۲** **۴۳** **۴۴** **۴۵** **۴۶** **۴۷** **۴۸** **۴۹** **۵۰** **۵۱** **۵۲** **۵۳** **۵۴** **۵۵** **۵۶** **۵۷** **۵۸** **۵۹** **۶۰** **۶۱** **۶۲** **۶۳** **۶۴** **۶۵** **۶۶** **۶۷** **۶۸** **۶۹** **۷۰** **۷۱** **۷۲** **۷۳** **۷۴** **۷۵** **۷۶** **۷۷** **۷۸** **۷۹** **۸۰** **۸۱** **۸۲** **۸۳** **۸۴** **۸۵** **۸۶** **۸۷** **۸۸** **۸۹** **۹۰** **۹۱** **۹۲** **۹۳** **۹۴** **۹۵** **۹۶** **۹۷** **۹۸** **۹۹** **۱۰۰**

برین گفته خواهد اگر شه گوا

بر آراز بر این نامه و بر کشا

ستایش خاقان معظم سلطان عبدالحمید خان

مرآت حیرت باحوال شاه
کجا ماه راه است افسر بسر
کنده گرانمهر کسب ضیا
بقسط نظیم پایه تخت او
فلک بهر خرمت کمر بست
ملک گفت سال جلوسید
باورنگ شایسته می است
بود دست خالی ولی وقت جود
همین با سپان کهن خانقاه
ز پشتش قومی پشت سلامت
درش مرجع هفت مالت بود
شود کار بند او بخوشوز بند
که حمله چون برشیند بزمین

گهی مهر میگویش گاه ماه
کجا تیغ خورشید را بر کمر
دلش هست روشن ز نور خدا
بچرخ برین تارک بخت او
که بر تخت عبدالمجید او نشست
شیش جای گوئی بعرض مجید
ولی در دل عالمی جای او
کنده سر سبه ولیک گاه سجود
کهن دیدبان همین خوابگاه
بدورش بلند اختر شامیان
ولی مرکز پنج نوبت بود
که از دین و دنیا بود بهره مند
باستد سپهر و کجند زمین

سلطان محمد علی شاه قاجار

Handwritten notes at the top of the page, including the name 'سلطان محمد علی شاه قاجار' and other illegible text.

Handwritten notes on the left side of the page, including the name 'سلطان محمد علی شاه قاجار' and other illegible text.

۱۲۰۰ نام
 ۱۲۰۱ نام
 ۱۲۰۲ نام
 ۱۲۰۳ نام
 ۱۲۰۴ نام
 ۱۲۰۵ نام
 ۱۲۰۶ نام
 ۱۲۰۷ نام
 ۱۲۰۸ نام
 ۱۲۰۹ نام
 ۱۲۱۰ نام

<p> بود گاه به شام گرم قبال شود دزد اگر پاسبان مثل گال پراز خون چندین فلاطون بود چنین بود دوال گذارش کجوس چو شد آتش فتنه در روم تیز بهر سوی هر مکان چه شرق و چه غرب نه کوه سیاه بلکه کوه گناه که بیداد کردند عثمانیان مسکافات آن پیشین یافتند وزان در گذردشت رانی دیگر بجستند از شیخ الاسلام امی نمائی یکی مجلس آراستند بکوشی نشانند نقش مراد کشیدند و خواهند از آن قبح با که باشد نگارین بخون این بپزند </p>	<p> کشد ز بیره گاهی بخیج دوال بتاراج گیتی ز مثل باطل مر این خم نیل که وارزون بود گذارنده قصه روم و روس که در عهد شاهی عبدالعزیز با طرف بلغار و صرب هم از بوسنه تا بکوه سیاه پیا کرده هنگامه نصرانیان ز حکم شهنشاه سترافتند ولی شاه امیر که در گذر دل افسران سپه شد ز جای سبک هر یک از جای برخواستند نشستند و دادند داد مراد ولی بنحیر زین که نقشه بر آب بنقش و نگار جهان دل مبد </p>
---	--

۱۲۱۱ نام
 ۱۲۱۲ نام
 ۱۲۱۳ نام
 ۱۲۱۴ نام
 ۱۲۱۵ نام
 ۱۲۱۶ نام
 ۱۲۱۷ نام
 ۱۲۱۸ نام
 ۱۲۱۹ نام
 ۱۲۲۰ نام

۲۲
 ۱۲۲۱ نام
 ۱۲۲۲ نام
 ۱۲۲۳ نام
 ۱۲۲۴ نام
 ۱۲۲۵ نام
 ۱۲۲۶ نام
 ۱۲۲۷ نام
 ۱۲۲۸ نام
 ۱۲۲۹ نام
 ۱۲۳۰ نام
 ۱۲۳۱ نام
 ۱۲۳۲ نام
 ۱۲۳۳ نام
 ۱۲۳۴ نام
 ۱۲۳۵ نام
 ۱۲۳۶ نام
 ۱۲۳۷ نام
 ۱۲۳۸ نام
 ۱۲۳۹ نام
 ۱۲۴۰ نام

۱۲۴۱ نام
 ۱۲۴۲ نام
 ۱۲۴۳ نام
 ۱۲۴۴ نام
 ۱۲۴۵ نام
 ۱۲۴۶ نام
 ۱۲۴۷ نام
 ۱۲۴۸ نام
 ۱۲۴۹ نام
 ۱۲۵۰ نام

اداره سلطان ... ازین بر ... سلطان ... ازین بر ...

ز دنیا و دولت قاجون نوید
مراد آنکه با جهان بر بنداشت
موافق جو تو بدیر و تقدیر شد
همین بود آری مراد جهان
مرادی بچندین دعا خواسته
به تخت پر بجای عب الهمد
جگفته بشمین که بیامست
نه و خوز را و رنگ نیلی ققاول
دم فمشنه خیل و جالیان
بروز می که صبح قیامت مید
فرستاد لشکر پی گو شمال
سمران بر سر سرکشان تا خفتند
بیلغار رانده ببلغاریان
ز پولا و شمشیر شان گاه حرب
نیز این همه فتنه نشسته بود

عالم ... سلطان ... ازین بر ... سلطان ... ازین بر ...

ازین بر ... سلطان ... ازین بر ... سلطان ... ازین بر ...

کرمی در دست چون حق بر گزرا
 که کوه است و کی جنبد از جایی کوه
 اشارت شد از در گم فیضی
 شود سوس دریا چو دریا روان
 بدنیوب چون ابر شد قطره از آن
 که موسی وان شد سور و دخیل
 ز صحرا بدریا حصار می نوج
 که دلنگ شد زان شهنشاه
 دو دریا می آتش در آمدن چو
 ز صحرا المپک و ز دریا سبک
 که بر قفاک آن برین در نوبت
 بشیلاب دادند بسیار پیل
 ز ترکان نشاء بیچکس سنگ راه
 بزنجیر با بسته با هم شتاب
 برور است کرده بتدریر ما

نجنبید از جا در آن خنطار
 ز ایوان بمیدان رفت از شکوه
 بعب الکیم از ره سروری
 که بالشکر است همچو سیل دمان
 بفرمان سلطانی آن سلطین
 تو گوئی که شرر هماغه چرخ سیل
 دوید و رسید رسانده باوج
 گرفتند ترکان چنان آه را
 و فوج از دو سو گشته چکار کوشن
 رسید ز باران توبت آفتاب
 برین جنگ از همت خدیجهی کوشن
 به بقتن بر آب یکبار پیل
 سبک بسته آن جسم آهن سپاه
 فرشته رویدند آید آب
 به تپ تیر زین تیر ما

این کوه است و کی جنبد از جایی کوه
 اشارت شد از در گم فیضی
 شود سوس دریا چو دریا روان
 بدنیوب چون ابر شد قطره از آن
 که موسی وان شد سور و دخیل
 ز صحرا بدریا حصار می نوج
 که دلنگ شد زان شهنشاه
 دو دریا می آتش در آمدن چو
 ز صحرا المپک و ز دریا سبک
 که بر قفاک آن برین در نوبت
 بشیلاب دادند بسیار پیل
 ز ترکان نشاء بیچکس سنگ راه
 بزنجیر با بسته با هم شتاب
 برور است کرده بتدریر ما

کرمی در دست چون حق بر گزرا
 که کوه است و کی جنبد از جایی کوه
 اشارت شد از در گم فیضی
 شود سوس دریا چو دریا روان
 بدنیوب چون ابر شد قطره از آن
 که موسی وان شد سور و دخیل
 ز صحرا بدریا حصار می نوج
 که دلنگ شد زان شهنشاه
 دو دریا می آتش در آمدن چو
 ز صحرا المپک و ز دریا سبک
 که بر قفاک آن برین در نوبت
 بشیلاب دادند بسیار پیل
 ز ترکان نشاء بیچکس سنگ راه
 بزنجیر با بسته با هم شتاب
 برور است کرده بتدریر ما

مملکت انصاریت
 تخت ایران
 گزین بسیار
 دولت قصور
 سلطان بر اعدا
 اولین خبر
 بایگ کردی
 ویای فری
 وانه که
 تفریح
 بیای
 مملکت

پئی دانه حسرتی سوختند در محراب بروی هر کس فراز ز زن محبت سر از دستار برد وگر مطبوع برده چو بگنشت نه بر کس که بر خود جفا کرده شان نه عار از جنس و نه بیم از سزا تبرکان چرا خرده گیر می کنند ستم بین که تمت تبرکان نهند نه دنیا بسا ند بجا و نه دین نگهبان و کله را نه بود چه دانی چها بر سلیمان رود که کار جهان را نکر و ندر است دماغ جهان را بشور آورد که بال شکر غم شتیز آورم	به برگ گل گشتی سوختند نگاه غضب کرده هر سوی باز اگر کاسکی ره بازار برد اگر خار کش کرده تاراج کشت ستمها باهل و فا کرده شان نه شرم از مسیح و نه ترس از خدا بدین ملک گیری چو میری کنند خود این مملکت را بنیما دهند اگر داور این سست گرداد این ملی پادشاهی شش بانی بود ز زوری که با مال دوران شود ز کشور خدایان بود بازخواست به با ساقی آن می که زور آورد دلم و دم از آن می بده ساغرم
مقابله روم و روس در پلونه	مقابله روم و روس در پلونه

مملکت انصاریت
 تخت ایران
 گزین بسیار
 دولت قصور
 سلطان بر اعدا
 اولین خبر
 بایگ کردی
 ویای فری
 وانه که
 تفریح
 بیای
 مملکت
 مملکت انصاریت
 تخت ایران
 گزین بسیار
 دولت قصور
 سلطان بر اعدا
 اولین خبر
 بایگ کردی
 ویای فری
 وانه که
 تفریح
 بیای
 مملکت
 مملکت انصاریت
 تخت ایران
 گزین بسیار
 دولت قصور
 سلطان بر اعدا
 اولین خبر
 بایگ کردی
 ویای فری
 وانه که
 تفریح
 بیای
 مملکت

دلم و دم از آن می بده ساغرم
 مملکت انصاریت
 تخت ایران
 گزین بسیار
 دولت قصور
 سلطان بر اعدا
 اولین خبر
 بایگ کردی
 ویای فری
 وانه که
 تفریح
 بیای
 مملکت

کمان کرد از راستی تیر را
چرخ خود خواند کارش بر خویش خواند
بس رفت در کار تا دیدگاه
سپس برفت شاه بهجیت گرفت
بصدق و صفایزه کسب نوز
به پشت پیونی برآمد شتاب
در آمد بسوی پلونه دمان
حصاری بگردوی از خانه ساخت
بکندی گشت آوار حیند
ره گوی و برزن تو بگرفت
به پای لشکری را گذاشت
به افسری از دها پیکری
به سوی آن کنده تو پی بزرگ
چنان تو بها با چنین تاب تب
از آب چو پیلی و آن پاسی پیل

که بو سید خاک در میر را
تو گوئی ز فرشتن بهر شش ساند
نیایش نباشا نوازش ز شاه
زمین ابوسید و جمعت گرفت
در آمد چوماه و بر آمد چوماه
چو آب خاک و چو آب ترش آب
قضا در رکاب و قدر در عنان
بیکباره محکم تر از باره سخت
یکی کنده برگردان کند مند
نه با سیم و زر بل تابین گرفت
به لشکری افسری را گذاشت
به را شوها پیکری لشکری
چو بالای چاه از دها پی ترگ
بگردون گردند و راس و ذنب
که خرطوم پیلی بالای پیل

همه کارهای بی نظیر است که در این کتاب آمده است

بیت در دستان خداوند
و جانها را در دستان
بیت در دستان خداوند
و جانها را در دستان
بیت در دستان خداوند
و جانها را در دستان

بیت در دستان خداوند
و جانها را در دستان
بیت در دستان خداوند
و جانها را در دستان
بیت در دستان خداوند
و جانها را در دستان
بیت در دستان خداوند
و جانها را در دستان
بیت در دستان خداوند
و جانها را در دستان

بیت در دستان خداوند
و جانها را در دستان
بیت در دستان خداوند
و جانها را در دستان
بیت در دستان خداوند
و جانها را در دستان

تو گوئی که درهای و دروغ تمام
شهنشسته ازان سوی باجرلان
ملیکوت و گری می اسکولوت
بسی افسران و گزیشمار
جهانبان و لشکرجهان درجهان
همه نیره بازان گردن فراز
بنوک سنان در فلک خنده گر
به تیر و سنان جمله شیر آفرینان
بر آورده از تو به پیش روی
دین کرده و اتو بهما همچو غار
تو گوئی ننگان دریای شور
که گوید که تو پ فحی خفته است
زنند آتش این از دها پیکران
رفلها چو مار و چو سوراخ ما
غذایش شب و روز آهن بود

شده باز بر عاصیان صبح و شام
بر آردسته لشکری از یلان
بلشکر کشی بر کشیدند نوبت
نه صدنی دو صد بل هزاران هزار
عنان عنان سنان سنان
به بهرام خود خوار سر گرم راز
به تیر و کمان بر بهر او جان شکر
چو شیران پر حمله در نیستان
یکی آهنین بآره از چار سوی
که از وی بر آید فحی شو مار
گر فتنه و بردند آنجا بزور
که این فتنه را از دها گفته است
بسوزند چون گاه کوه گران
در و محره چون کرشمه میش دار
که آهن دل و آهنین تن بود

تو گوئی که درهای و دروغ تمام
شهنشسته ازان سوی باجرلان
ملیکوت و گری می اسکولوت
بسی افسران و گزیشمار
جهانبان و لشکرجهان درجهان
همه نیره بازان گردن فراز
بنوک سنان در فلک خنده گر
به تیر و سنان جمله شیر آفرینان
بر آورده از تو به پیش روی
دین کرده و اتو بهما همچو غار
تو گوئی ننگان دریای شور
که گوید که تو پ فحی خفته است
زنند آتش این از دها پیکران
رفلها چو مار و چو سوراخ ما
غذایش شب و روز آهن بود

ننگان آتش
سوزنند مثل
سوی از دها پیکران
که در فلک خنده گر

فایده بسیار
 فوج و موافقت
 معنی بجز کمال
 شجاعت و باص
 کار و سبب
 دانش و کار
 با کمال
 زمانه
 زمانه
 زمانه

که آمد بقلب و دلا سا نمود
 گوی بر صفت زنده پیلان لیر
 بیکسو بر آستینم با تیغ و تگرگه
 بهر سده قاب لشکر شکست
 بیای و حدت مهمل بجزه ۱۲
 بیکسوی غالب بی از راه زو
 سواری ز روسی سپه شد پدید
 یکی نیزه میداشت غالب پشت
 چنان بر بچو پیش بر بود از نهند
 چو بر نیزه مردگران ساق بود
 دلیران که بر توپ میرنجند
 زوی هر یکی خویش را برسان
 خدنگ و سنان خورده بر یکدیگر
 تبرکی سپه بانگ زو نصیب
 زهر سومی ترکان بخو خوارگی
 یمن زو بر ایسر بر این بسیار

عیای سپه آشکار نمود
 شدی حمله آور چو بر گله شیر
 بداندیش کرده دعوت برگ
 که بهت برابر آیم آزم شکست
 بنخندق شده سنگ راه عبور
 چو مغلوب نزدیک غالب سید
 بنافش سپرد و بر آمد ز پشت
 که افغان روسی سپه شد بلند
 مگو نیزه کان نخل و قواق بود
 چو موران بجاری در آو نهند
 چو بر شعله شمع پر و انگان
 بزوقی که اهل هوس نشتگر
 که نصر من الله و فتح قریب
 شده حمله آور بکیبارگی
 پیاده بر آورده گرد از سوا

کون بر این بار بود و وقت
 معنی بجز کمال
 شجاعت و باص
 کار و سبب
 دانش و کار
 با کمال
 زمانه
 زمانه
 زمانه
 ۲۵
 سنگ راه عبور
 دقان قان در نهند
 دیوانه آن بصورت آدمی
 دوزان صودنا صداس
 عجیب غریب برست آید
 دقان از فرقت بیفتند
 دهنند و کون کون
 دهنند و کون کون
 دهنند و کون کون
 دهنند و کون کون

دست چو دهن
 دهن دیار
 دهن دیار
 دهن دیار
 دهن دیار

لوای ظنفس کرده و ترکان بلند	که شد در جهان نام عثمان بلند
بساکس شد از شربت مرگ سیر	بساکس که آن زنده آمد سیر
بسی خانه کان روز بر باو شد	بجز ایست که زندانی آباد شد

مضطرب شدن شهنشاه روس

شهنشاه چون از سر کوه دید	که روسی سپهر انهر میت رسید
فرو ریخت از چشم غم دیده خون	دلش خون بگر خون شد دیده خون
ورانداخت بر چهره خود نقاب	جهان تیره شد چون گرفت نقاب
سبک از سر کوه آمد فرود	بلای آفتاب سر کوه بود
بلی صیب آه و در آمد و سیر	چه دانست کاهو کند صید سیر
باهی گرفتند دافکنده شست	همش شست و هم فریاد می داد
رخ چون گلشن زعفران زار بود	ولیکن لب از خنده سیر زار بود

خبر دادن عثمان پادشاه از فتحیابی سلطان روم

پسداد عثمان چو شد فتحیاب	غنیمت بدست آمدش بحیاب
بسر رشته تلگراف از مصاف	بسلطان خبر داد پاک از کراف
که اقبال سلطان چو پند یارین	عدو کردی گم به چکار من

مقدونیه و ...
 در ...
 در ...
 در ...
 در ...

مقدونیه و ...
 در ...
 در ...
 در ...
 در ...

مقدونیه و ...
 در ...
 در ...
 در ...
 در ...

و ...
 و ...
 و ...
 و ...

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

شود خون چو فاسد بیاید کشند	ز خون زیزی آسایش آرد پدید
کند کار هر سم جگر خستگ	کشایش پدید آرد آستنگ
چنین میگذارد سخن او است	گذازنده سر گذرشت نخست
بجنگ الکنتر که بار بست	که چون خورد و روی روی شکست
بفسر بود شکر بر آستن	برابر و گزرد بدین جمع استن
شده لشکری جمع جبهه و	ز شمشیر و دوش و دگر بجز
و گر ماند جسمی بلا غرمانند	بجانی کس از اهل لشکر نماند
نشده سبب جز بز تیغ و سپر	ز دمی پویه چند آنکه یک نظر
ارابه کش آمد بمیدان کین	چه گماند سپهر و چه کافورین
که بگذر آفتی سنگ مانند موم	مهر آفت در گرم شد از هجوم
نیاید برون دست از آستین	ز انبوه همین یسار و همین
زمین پر ز گردان هوا پر ز گرد	شد از بسکه در عرصه گاه نبود
نم از ابر راه چکیدن نیافت	گل از خاک حابی و میدان نیافت
ستوه از هجوم آمد آن مزبوم	دگر کرده گرد و پلونه هجوم
کلید آرزو مانی بر کیطرف	ز یک سوی روی سپهر و بصفت

بقای آن با خنجر سواران
خورد و زین را بر کوه بست
از جانب آنکه نظر فرست
باید جنگ و جبهه
دید زینت و
بعضی در دهان زین
مخروج زور و کار
وار و زینت زین
بسیار از کار
بسیار در او

۴۹
عام طلعت
در وقت آمانه جنگ
چو حال بود نه
در عرصه گاه
بسیار جنگ از هجوم
پهلوانان آفت در طاعت
تنگ شده بود و گل
خاک و میسران
بسیار از آن
و همچنین
در وقت سواران
بسیار در او

دست از آنکه
کلید آرزو مانی
بسیار از آن
دست از آنکه
کلید آرزو مانی
بسیار از آن

بارود و باروت آمد
چشم مست دریا
نوره با شاد و بست
دارد آن تفنگ جفا
اندک بزرگ کرده ایم آن
نوره است آن بیل
نیمه است آن بیل
از آن
صاف بود
فانح صوفی
دش بدنام از آن
عنه جاس صفت از آن
گرچه مست لفظ مصان
جاها ای صفت از آن است
لیکن با آن مست نماند
چنگ است مست شود
خوردن خطاست و لفظ
چشمه شده و الا در آنجا
تجذیف خوانند چنانکه
لفظ و عام و خاص نیز
است که کفایت با آن
انقدر مست است
که کفایت از او طلب
کنند مستی از مستی
و آن درستی در مستی
از مستی باشد
کار تو مست لفظ
کار تو مست لفظ
شماره از آن
توجه تو از جنگ و در آن
ع به جنگ که مست
فاسی با درین
ع آتش از چشم
مالی است که از رسیدن
صود سر و دوسه
آردی کار می باشد
و آنرا جانی از چشم
جهنم نیز می باشد
چهارده دان
خوب است و علی السلام
چرا و جوی از آن
آب در دنیا راه
داد و حضرت موسی
زان که از شمشیر
توق شد

که گفت از هر طرف ما را که آخر شده جمله سامان جنگ کنند روزی چند دیگر کفایت ولیکن بر از شور سر با جو کوس ولی همچنان زورناوردشان بخون خوردن بر سگان دلیر که خوردند بر سینه زخم سنان سواران چون کوه گشته چو کاه بیکباره آتش چشمش بر پدید چنین کرد از زنهان آشکار ازین در طه بیرون توان برد بود بهتر از مرگ بی آب و نان و هر کوی چه در راه مار و دینیل اگر کوه باشد توان کرد راه پذیرنده پذیرفت و گوینده گفت	به بستند بر رویان راه را از آن گشته بر رویان کارنگ نه بار بود چند آنکه بهر مصان متی کسیها گشته از کار تو س نه از خوردنی ماند در خوردشان زنا خوردن از جان خود گشته سیر نشسته بچسبید از فحط نمان تخی از علف آمد آن عرصه گاه سپه از عثمان جو این حال دید یکی با سران سپه شده و چار که در وقت طوفان و سیلابت شدن غرقه در آب تیغ و سنان شود بخت اگر یار چون جبرئیل بهر سوکنم حمله با این سپاه بسی رفت ز نیگونه گفت شرفست
---	---

فانح صوفی
دش بدنام از آن
عنه جاس صفت از آن
گرچه مست لفظ مصان
جاها ای صفت از آن است
لیکن با آن مست نماند
چنگ است مست شود
خوردن خطاست و لفظ
چشمه شده و الا در آنجا
تجذیف خوانند چنانکه
لفظ و عام و خاص نیز
است که کفایت با آن
انقدر مست است
که کفایت از او طلب
کنند مستی از مستی
و آن درستی در مستی
از مستی باشد
کار تو مست لفظ
کار تو مست لفظ
شماره از آن
توجه تو از جنگ و در آن
ع به جنگ که مست
فاسی با درین
ع آتش از چشم
مالی است که از رسیدن
صود سر و دوسه
آردی کار می باشد
و آنرا جانی از چشم
جهنم نیز می باشد
چهارده دان
خوب است و علی السلام
چرا و جوی از آن
آب در دنیا راه
داد و حضرت موسی
زان که از شمشیر
توق شد

فصل اول در بیان آن که هر چه در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود و در آنجا که در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود

فصل دوم در بیان آن که هر چه در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود و در آنجا که در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود

فصل سوم در بیان آن که هر چه در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود و در آنجا که در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود

فصل چهارم در بیان آن که هر چه در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود و در آنجا که در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود

فصل پنجم در بیان آن که هر چه در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود و در آنجا که در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود

فصل ششم در بیان آن که هر چه در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود و در آنجا که در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود

فصل هفتم در بیان آن که هر چه در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود و در آنجا که در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود

فصل هشتم در بیان آن که هر چه در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود و در آنجا که در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود

فصل نهم در بیان آن که هر چه در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود و در آنجا که در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود

بر آنست دانشوران یک قلم
میانی بی باید همانا چنین
چو صفر آید سودا بهم جمع بود
سپس داد در روی نوشتینه

که او کرد و در صلح اصلاح هم
که بشکست صفر او سر کا نگین
قضا هفت اندام اول کشود
که تحلیل شد در دیرینه

بقیه حال بعد از خالی شدن پلونه صلح با هم

کجا رفتیم از عرصه کارزار
سخن بازار نم از ان پایغز
که روی سپه چون پلونه گرفت
بفوج سلیمان در آمد شکست
ز شمشکاش شب برون آمده
عایای قارص بل کینه داشت
بهر جایی آورده روی هجوم
خشک ره رویان کن سخت
بهر جا که روی سپه داشت جا
زهر منزلی جنگ نا کرده رفت

که باشد هنوزم بدان عرصه کا
برون آورد کلام از پوست مغز
جهان صورت باز گونه گرفت
که محرم سلیمانیش شد دوست
ولی کس چه داند که چون آمده
که مختار باشد که گشت و گشت
چه در این روم و چه در مزروم
بجز با کس خاک میدان سخت
بآن پایی مردی نمیشد و پاس
ندام چهار پس برده رفت

فصل دهم در بیان آن که هر چه در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود و در آنجا که در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود

فصل یازدهم در بیان آن که هر چه در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود و در آنجا که در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود

فصل بیستم در بیان آن که هر چه در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود و در آنجا که در کتاب مذکور است باید که در آن عمل شود

۵۵

ظاهر است که اینها
 غلبه دارند و سوادند زیرا
 رنگ مسوده است
 سبب بی بی سخن کرده است
 و یکی که سخن نداشت برام
 ضربه را هرگز نبرد و سبب
 نخواستند دست آداست
 بیارست **ع** آرد
 چنگ همی دم جوانان
 و عادت در زبان است
 بیامضان **ه**
 روشن بل
 قزاقستان زمین
 تقویت ای جوانان
 سودمند است که خود را
 نیکو بفرمایند
 باز جوانان سخن بگویند
 که کار کرده شود و بیایم
 گرفتار بیکم
 خلاص است **ع**
 مبالغه کنی که زمین برید
 کمال خدا از زمین است
 و درین زمین است
 یعنی هر کس که بیست
 نقرات نایسان باشد
 در آنجا که بیست
 مصلحت است که
 از راه غنی خضالت
 شست نامع شده
 است راجع بسکه
 شهنشاه

<p> که سلطان هر نیکو نه فرمودن بگفتار هر هرزه گوئی پیچ که دان که در پرده پنهان چه بود <small>کراسه ۱۲</small> که بر صلح و اصلاح افتاد کار ره آسختی از دو سو باز شد بجنبش در آمد رگ گفتگو سخن تابسته در میان آمدند که ظاهر کنند راز پنهان خویش گذارش سواد نگارش گرفت <small>مشکل بجهت و نشان سخندان</small> چه گویم که باشد چه تاوان جنگ که آسمان میسر سازد گزند </p>	<p> ندانم خود این مصلحت بود نشان <small>بسیج</small> نرد دست اینجا چو اسب بر اندازه هر کس قیاسی نمود ولیکن شود نیت در آشکار بهم بخت و طالع چو دمسازند بسر رشته اتلگراف از دو سو <small>تا بر سخته ۱۱</small> و وقیعه بگرم هم زبان آمدند فرستاد هر یک ایمان خویش <small>سخن</small> چون طراز گذارش گرفت <small>نقش نگار ۱۲</small> سران از نگارش چو پرده خند چو من خود نبودم بمیدان جنگ که خواها شد سخن بعد ازین نمودند </p>
<p>رخصت گرفتن عثمان پشاه از شهنشاه روس و آمدن روم</p>	
<p> که نخچیر او دارد اندازه رخم بناچار بایست دادن است </p>	<p> شهنشاه را این بیان نیست کم همان ماهی کش در آمد بشت </p>

کمال خدا از زمین است
 و درین زمین است
 یعنی هر کس که بیست
 نقرات نایسان باشد
 در آنجا که بیست
 مصلحت است که
 از راه غنی خضالت
 شست نامع شده
 است راجع بسکه
 شهنشاه

بیا بیچ انتقال سلطان عبدالغفر بن وزیر تخت نشینی سلطان ارجان کشته شدن
 و بانیان دران عهد بطریق تحریر و بدخله تیجه طبع مصنفت علام دم فیضه العام

<p>سلطان عبدالغفر بن وزیر قضا بنشانم در ارجان ایمنش چو خدا کرده و در افسر اراوت و زرا</p>	<p>بر خاست تخت کشت ناکه خود را کرد و در افسر اراوت و زرا</p>
---	---

تقریظ از تلمیح فکر علم افزا زحرکه سخن شناسی معنی علوی عبدالعلی مدرسی

<p>ای بسلوه بزم وزم اورا یکایک آوازده مگردان و ایگاره مقرر</p>	<p>زیر و بزم ساز او بود یک آینه گ کردشورش چنگ است گد زین چنگ</p>
---	---

آنکه فرسخ ما بچای لوامی ش سامی ظموم صنفوی ظلمت کشامی دم و شام گردیده بطنطنه
 جلال سلطه پرنش آوازده کوس کاوسیان فرو نشاندیده آگاهی او و الفقار است فرموده
 غیر زلفانده وقایع کجالات نمود تا آنچه از تیغ خونریزیان وانی گردنگ خمار نوش عتبا
 پذیرد جانمده بین مان و بستانگان ملت عثمانی از حلقه اطاعت بدربسته دروس تار و پود
 عهد بسته از هم گسسته صدای مطبل جنگ بگوش آمد و خون جان شان را ن بگوش در برونش
 لشکری بکاف فرستاده اطاعت را سعادت پناهیست خدایه صر فرزند غزنی از کار سلطانی
 غزنی بدشت فوج عزیر الدین غزنی را بفرستاده جرات افزو و می همت ز نظامی
 خواسته تیغ زبان آب داد و کند خیال تاب رخس اندیشه بچولان در آورد و گرد از
 میدان بر آورد زهره فراسیاب آب گشت از لوک خای چکدید و بهوش تم رنگ شد

سلطان عبدالغفر بن وزیر
 بنشانم در ارجان ایمنش چو خدا
 کرده و در افسر اراوت و زرا
 کردشورش چنگ است گد زین چنگ
 ای بسلوه بزم وزم اورا یکایک
 آوازده مگردان و ایگاره مقرر
 زیر و بزم ساز او بود یک آینه گ
 کردشورش چنگ است گد زین چنگ
 آنکه فرسخ ما بچای لوامی ش سامی
 ظموم صنفوی ظلمت کشامی دم و شام
 گردیده بطنطنه جلال سلطه پرنش
 آوازده کوس کاوسیان فرو نشاندیده
 آگاهی او و الفقار است فرموده غیر
 زلفانده وقایع کجالات نمود تا
 آنچه از تیغ خونریزیان وانی گردنگ
 خمار نوش عتبا پذیرد جانمده بین
 مان و بستانگان ملت عثمانی از حلقه
 اطاعت بدربسته دروس تار و پود عهد
 بسته از هم گسسته صدای مطبل جنگ
 بگوش آمد و خون جان شان را ن بگوش
 در برونش لشکری بکاف فرستاده
 اطاعت را سعادت پناهیست خدایه صر
 فرزند غزنی از کار سلطانی غزنی بدشت
 فوج عزیر الدین غزنی را بفرستاده
 جرات افزو و می همت ز نظامی خواسته
 تیغ زبان آب داد و کند خیال تاب
 رخس اندیشه بچولان در آورد و گرد
 از میدان بر آورد زهره فراسیاب
 آب گشت از لوک خای چکدید و بهوش
 تم رنگ شد

واز روی شاهنامه بریدگی کفش دم تقطیع اشواران کرد که شمشیر ترکان بالشرک روس و
 خیالشان بر صفین چنان او خجسته که باوشی و برکنند اسکنر فایقین باانش از مروج بیان
 یاتج کرده با تان بوم هم ازین و فاصله اش از دوات در قلم و دره جبل سواریت از افراسیاب
 رنگین انارم کونی فریح در فوج رو می مانند بشگفته روی کلفروش سواد و شکین ا
 سیرم ما با صفت بصفت رو می مانند با تم خود سیه پوش بنام ایزد بهارین نامه نگاشته
 بحال کشتگان سبزل در میان کاشته یارب در جهان معجز بتجاسی سلطانی
 و در جهان مشرفه بعطاسی یزدانی با و تان والا شان ذوالمفاحسه
 محمد عبدالرحمن خان شاکر این نامه را دستور العمل سخن دیده بطبعش دستور می داد
 چونت بر دیده و دل و شن سوادان نهاد منانه محرر این تقریر نظم محشی آن فرزندانی
 کلام فرغ و تخمس عیب اعلی نام تاریخ تصنیف و طبخش سروده حواله قلم نموده ام

قطعه تاریخ تصنیف

<p>آنکه در ملک سخن بر و طبل و کوس شد فرامش و اشان گین و کوس هست حال نه مگاد روم و روس</p>	<p>تنبه انظم عزیز الدین عزیز بر شمشیر ترکان شد عیان سال تصنیفش رقم کرده فرغ</p>
---	---

قطعه تاریخ طبع

<p>که سوادش گشت روشن دیده کی کوس در استان رستم دستان گین و کوس</p>	<p>طبع شد تا جنگ دم در و در تصنیف عزیز پیش این افسانه نو دفتر بار پندوان</p>
---	---

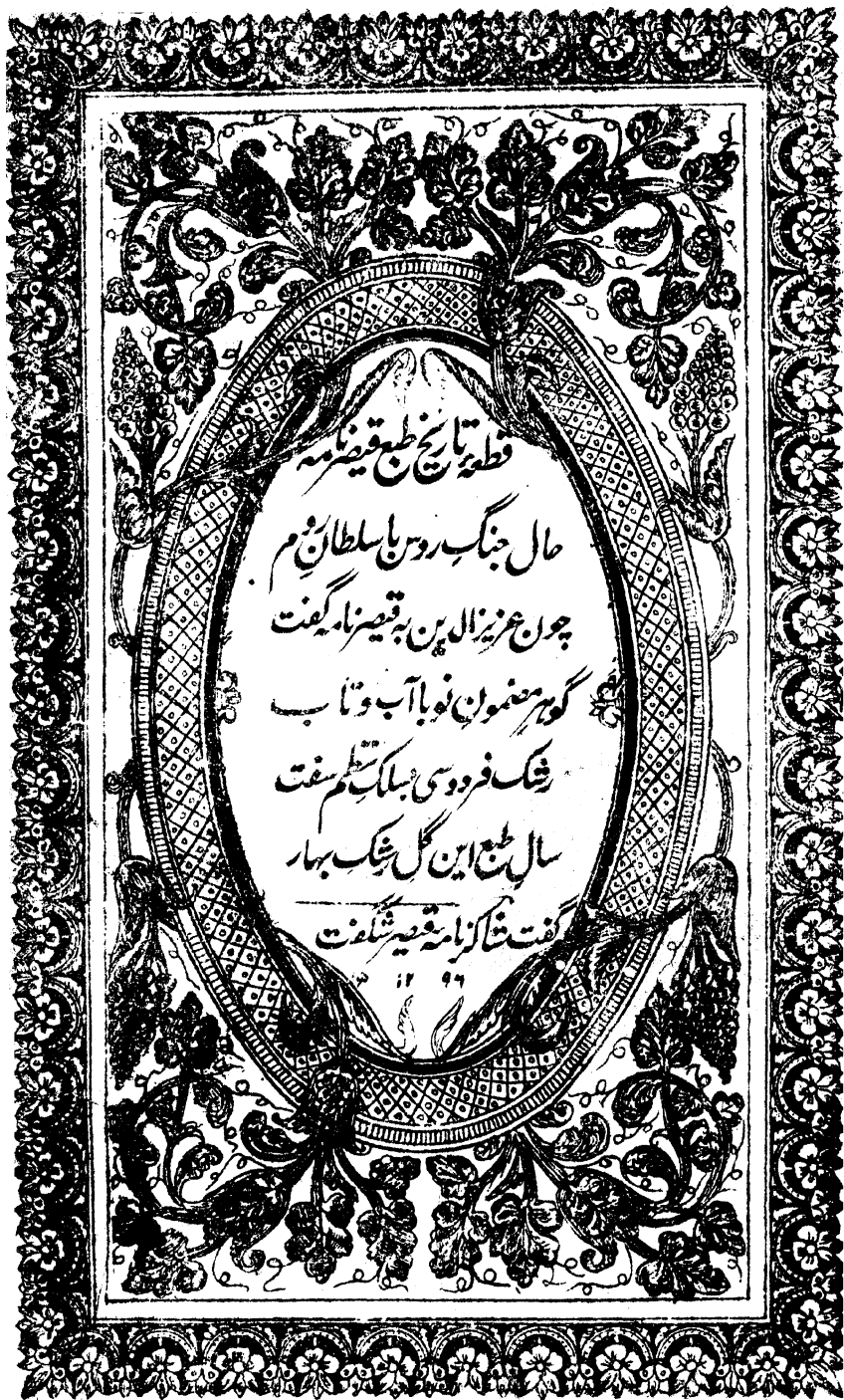
<p>پست کرد و او را شناسانگ طبع و کوس را گفت نامی نامه باشد بنگ موم و روس ۱۱۹۹</p>	<p>از سر بر خامه شور شها جمله ز پاشست سال طبعش چون بر سپیدم با قلمی فرود</p>
<p>ایضا از کتاب طبع سخن سخن معنی آفرین جناب اجه نورالدین</p>	
<p>آنکه هر فرش بود برداشتن آموزش وال بازی طفلانه آمد داستان پوزال بنگ خاصی افتاد و تا بود از بنگ حال هست قیصر نامه نامی نامه ای اهل کمال ۱۱۹۶</p>	<p>طبع شد این نامه تصنیف عزیزالدین عزیز جوهر تیغ جو اندوختی کان شد عیان قصه ستم کجا و حمله ترکان کجا سال طبعش از سر ووش غیب ستم زودنا</p>
<p>ایضا از کلیل الخاطر محمد عبدالرحمن شاگرد</p>	
<p>کان نظم آورده خوش علامه کاین چنین گفتی کشید از خانه جنگ روم و روس شد شناسنامه ۱۱۹۴</p>	<p>هست قیصر نامه بنگ موم و روس آفرین بردست و بازوی کسی زور قمش که ایصال طبع آن</p>
<p>اشتهار</p>	
<p>چونکه این کتاب حسب منقشامی قانون بستم ۱۲۴۰ عیسوی و فلن بهی جبر سرکار گورنمنت انگلشیه گردید امید که کسی بدون اجازت راقم قصد طبع آن نکند فقط</p>	
<p>محمد عبدالرحمن بن محمد حسن خان می مطبع</p>	<p>وجه مهر و دستخط بر خامه برای سند امینی که کتاب بر مطبوع مطبع نظامیت مهر و دستخط مهمتم ثبت گردید</p>

جدول خلاصه تواریخ سلاطین روم تا عهد سلطان عبدالرحیم خان خلد الله ملک

نمبر	اسامی سلاطین	سنه ولادت	سنه تلوں	سلطنت مدت	عمر	سنه وفات
۱	سلطان عثمان خان اول	۶۵۷ ہجری	۶۹۹	۴۲	۶۹	۷۴۶
۲	سلطان ارخان	۶۸۷	۷۲۶	۳۵	۷۵	۷۶۱
۳	سلطان مروان خان اول	۷۲۶	۷۶۱	۳۵	۶۵	۷۹۱
۴	سلطان بایزید خان اول	۷۶۱	۷۹۱	۳۰	۴۴	۸۰۵
۵	سلطان محمد خان اول	۷۸۱	۸۱۶	۳۵	۴۳	۸۲۳
۶	سلطان مروان خان ثانی	۸۰۶	۸۲۳	۱۷	۲۹	۸۲۵
۷	سلطان محمد خان ثانی	۸۳۲	۸۴۲	۱۰	۵۳	۸۹۶
۸	سلطان بایزید خان ثانی	۸۵۱	۸۸۶	۳۵	۶۷	۹۱۸
۹	سلطان سلیم خان اول	۹۰۲	۹۱۸	۱۶	۵۴	۹۲۶
۱۰	سلطان سلیمان خان اول	۹۰۰	۹۲۶	۲۶	۷۲	۹۶۴
۱۱	سلطان سلیم خان ثانی	۹۲۹	۹۶۸	۳۹	۵۳	۹۸۲
۱۲	سلطان مروان خان ثالث	۹۵۳	۹۹۲	۳۹	۵۰	۱۰۰۳
۱۳	سلطان محمد خان غازی ثالث	۹۶۸	۱۰۰۳	۳۵	۳۸	۱۰۱۲
۱۴	سلطان احمد خان اول	۹۹۸	۱۰۱۲	۱۴	۲۸	۱۰۲۶
۱۵	سلطان مصطفی خان اول	۱۰۰۰	۱۰۲۶	۲۶	۳۲	۱۰۳۲
۱۶	سلطان عثمان خان ثانی	۱۱۳	۱۰۲۷	۱۴	۱۸	۱۰۳۱

نمبر	اسامی سلطانین	سنه ولادت	سنه جلوس	سلطنت	مدت عمر	سنه وفات
۱۷	سلطان مراد خان رابع	۱۰۳۶	۱۰۳۶	۱۷	۳۹	۱۰۳۹
۱۸	سلطان ابرار عمیر خان اول	۱۰۳۹	۱۰۳۹	۹	۳۳	۱۰۵۸
۱۹	سلطان محمد خان رابع	۱۰۵۸	۱۰۵۸	۲۱	۵۳	۱۱۰۲
۲۰	سلطان سلیمان خان ثانی	۱۰۶۲	۱۰۶۲	۲۰	۵۰	۱۱۰۲
۲۱	سلطان احمد خان ثانی	۱۰۶۲	۱۱۰۲	۳	۲۲	۱۱۰۲
۲۲	سلطان مصطفی خان ثانی	۱۰۶۲	۱۱۰۲	۳	۲۲	۱۱۰۲
۲۳	سلطان احمد خان ثالث	۱۰۸۲	۱۱۱۵	۲۸	۴۵	۱۱۲۹
۲۴	سلطان محمد خان اول	۱۱۰۸	۱۱۲۳	۲۵	۴۰	۱۱۴۸
۲۵	سلطان محمد خان ثالث	۱۱۱۲	۱۱۴۹	۳	۵۹	۱۱۶۱
۲۶	سلطان مصطفی خان ثالث	۱۱۲۹	۱۱۶۱	۱۷	۵۸	۱۱۸۶
۲۷	سلطان عبد الحمید خان اول	۱۱۳۷	۱۱۸۶	۱۴	۴۹	۱۲۰۳
۲۸	سلطان سلیم خان ثالث	۱۱۶۵	۱۲۰۳	۱۹	۲۸	۱۲۲۳
۲۹	سلطان مصطفی خان رابع	۱۱۹۳	۱۲۲۲	۱	۳۰	۱۲۲۳
۳۰	سلطان محمود خان ثانی	۱۱۹۹	۱۲۲۳	۲۲	۵۴	۱۲۵۵
۳۱	سلطان عبد الحمید خان	۱۲۲۹	۱۲۵۵	۲۲	۳۸۰	۱۲۶۶
۳۲	سلطان محمد الغریز خان	۱۲۲۹	۱۲۶۶	۱۴	۳۷	۱۲۹۳
۳۳	سلطان مراد خان خامس	۱۲۵۶	۱۲۹۳	۵۶	۰	عزلت کرن سال
۳۴	سلطان عبد الحمید خان ثانی	۱۲۵۸	۱۲۹۳	۰	۰	نخت نشین

70							

قطعه تاریخ طبع قصیده

حال جناب روشن با سلطان موم
چون عزیزالپن به قصیده گفت
گوهر مضمون نوبآب و تاب
شک فردوسی بساکت علم گفت
سال طبع این گل شک بهار
گفت شاگردانم قصیده گفت

رسالہ فائدہ

از احبہ تصنیفات مولانا جام

قدس سرہ نے ضافوہ عام

در مطبعہ مہرپس واقعہ پرنسپل پبلسھ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بعد از تین مجوزون ترین کلامی که قافیہ سخن آنجن فصاحت بدان تکلم نماید یعنی
تسایش دنیا ایش حضرت واجب العطا یا جل جناب جلاله عن الی ساطعه کینه کماله فیین
از تو شغل بطریق ترین تقالی که عند لیبان چین بلاغت بدان ترنم نماید اعنی و در
و بحیث سرور کائنات صلواة اللہ علیہ و علی آله و اصحابہ منوره می شود که این
مختصر نسبت وافی بقواعد علم قوافی که بموجب اشارہ بغض از حبس اصحاب و
اعزہ احباب صورت تحریر و بیعت تقریر می یابد و امید واری بعنایات بیجا
حضرت باری چنانست که بسعادت اصفا سرور و مخطوطه و بعین رضا منظر و
ملفوظ که در و چو گل بچینده در آید لب اهل زینت و اگر ز کاشن لطفش و زود

نه یم قبول + من الله العزیز بکل ما سؤل والوصول الی مسؤل مقدمه
 در رویت و قافیہ بدانکہ قافیہ در عرف شعرائے عجم عبارت است از
 تمام انچه تکرار آن در آخر جمیع ابیات واجب باشد یا سخن بشرط آنکه مستقل نباشد
 در لفظ بلکه جزو کلمه باشد یا بترتبه جزو کلمه و بعضی تمام کلمه آخر را قافیہ گویند - و بعضی
 حرف روی را در رویت کلمه را گویند یا بیشتر که بسبب استقلال در آخر همه ابیات
 بعینه مکرر شود و شعر مثل بر رویت را مرثون خوانند و این خاصه شعرائے عجم است
 بدانکہ حرّوت قافیہ نهمه است چنانکه گفته اند **ه** روی و ردّ و در کتب
 بعد از آن تا سیس **و** وخیل و وصل و خرّوج و مزید و ناسره و ان روی حشر
 آخرین اصلی است از قافیہ یا انچه بترتبه آن باشد چون لام درین بیت **ه**
 در ازل نقش تو بر تخته گل دیده دل **و** دید و پائے دل بیچاره **و** زیت بگل **و** رفت
 الف و واو - و یا ساکن را گویند بشرط آنکه پیش از روی واقع شده باشد
 بے واسطه متحرک و حرکت ناقبل ایشان از جنس ایشان باشد و گاه باشد که حرکت
 ناقبل واو - و یا از جنس ایشان نباشد چنانکه خیر - ویر - ویر - ویر - ویر - ویر
 و غور - و هر قافیہ که تشبیل برود باشد - آن را مرثون خوانند بگونہ ایس اگر در میان
 روی و ردّ حرف ساکن در نیامده باشد آنرا مرثون بر ردّ مفروض خوانند چنانکه درین
 بیت **ه** از بنفشه ساخته گلبرگ را نقاب **و** وز شب طیا پنجا زده بر زده **و** آفتاب

و اگر ساکن واسطه شده باشد آن ساکن را اردن زاید گویند و الف و واو و ویا
 را اردن اصلی نامند و آن قافیه را اردن مرکب خوانند - چنانکه گفته اند
 از ب که تمامش عشق تو گداخت چو نتوانم تنم از شمع همی باز شناخت - و حرف
 ردن زایدش است چنانکه گفته اند اردن زایدش شش بود و اے زود فزون
 خاور او سیس و شین و فاء و زون - چو ساخت و سوخت و ریخت و کار و د و خورد
 و کاست و پوست و زیت و داشت و گوشت و بافت و کوفت و زلفت و خواند
 و ماند و دانگ و مانند آن - و ردن در قافیه فارسی چون واو - و یا باشد -
 بر دو گونه است - معروف و مجهول - معروف آنست که ضمیر ماقبل واو و کسره و مابقی
 اشباع تمام کرده باشند - چون پور و پیر مجهول آنکه اشباع تمام نه کرده باشند
 چون شور و شیر - پس این بلکه واجب آنست که معروف و مجهول را در یک شعر
 نگویند - چنانکه بحال سعید جمع کرده است - باعی بادل گفته تو بارے اید نیکی
 کز من دوری بیاز من نزدیکی بگرد گفت که بادمان و نفس عمریت و تا میانم
 بی بیگی و تارایی - و گاه باشد که یا مجهول را با کلمه عربی که اماله کرده باشند جمع
 کنند چنانکه انوری گفته است - تا ماه رویم از من بنخ و در حیب در و دوز
 دیده خواب دارد نودل شکیب دارد - و قید حرف ساکن بیگویند
 غیر ردن که پیش از ردی باشد بے واسطه چون نون درین بیت -

چون در وقت صیوح از افق بر آرد و چنگ با زمانه تیز کند ناله مرا آهنگ - و حروف
 قید در فارسی ده است - چنانکه گفته اند **ه** که حروف قید را گویند یا دو نیت و لفظ
 عجم از ده زیاد + ما و خا و را و ز و او سین و شین و غین و فا و فون و یا باشد قید
 چون ابر - و صیر و بخت و تخت و در و در گو - و بزم و وزم - و دست و دست - و پشت
 و گشت - و مغز و مغز - و سفت و گفت - و بند و بند - و چهر و چهر و اگر بنا سے قافیہ بر
 نهند رعایت قید در جمیع حروف لازم است - چون **ه** عد - دو عدد و بگردن کجیب
 و عیب و امثال آن تا سیس الفی را گویند که در میان او - و روی یک حرف
 متحرک واسطه باشد - و قافیہ موسی سے آنست که این الف تا سیس - اور جمیع
 ابیات رعایت کنند چنانکه امیر اصفحانی گفته است - در تصدیقه که مطلع عشق
ه اے آنکه لاف سے زنی از دل کہ عاشق است و طربی تک از زبان تو
 بادل موافق است - و شعرا سے عجم بر خلاف فصحا سے رعایت تا سیس را
 واجب نئے دانند - بلکہ سخن سے شمارند - و خیال آن حرف متحرک را
 کہ در میان تا سیس روی واقف شو - چون شین و فا و بیت گذشتہ وصل
 حرفے را گویند - کہ بر سے ایحاط کنند در روی بسبب سے متحرک شو چون میم
 درین بیت **ه** سن بیوسے تو ہوا خواہ نسیم م کو زبوسے تو خبر دار دوزن
 سے خبرم - خرم و ج حرفے را گویند کہ بر وصل ہویند - چون میم درین بیت **ه**

با هیچ کسان کو سه یاریم و ماسحت کان خام کاریم - هرید حرکت را گویند
 که به خرج پیوند و چون مشین درین بیت **ه** علی عینی عین الله چه چنان
 سواستش و چه فرکان سنان آسا چه مردانگن نگاهستش - تا سیره
 یک حرف را گویند - یا بیشتر که میزد پیوند و چون میم و مشین درین بیت **ه**
 آن سه که چشم هر دیدش و در جمله نیکوان گزیده استش - **فصل در بیان**
حروف قافیه بدانکه حرکات قافیه شش است چنانکه گفته اند **ه** ر
 و اشباع و خذ و توجیه است - باز بحر می و بعد از دست نفاذ - رس حرکت
 ماقبل تا میس را گویند - و پوشیده است که آن غیر از فتح نخواهد بود - اشباع
 حرکت دخیل را گویند - و آن بیشتر کسره باشد - چنانکه گذشت و فتح نیز آید -
 چنانکه طهر گوید **ه** بگذشت ماه روزه بخیر و مبارکی و هر کس قبح زیاده و کلام
 زادگی و وضعه نیز در آید چنانکه درین بیت **ه** ای گشته مرا رس شرفت
 تعاضل و زلف تو گرفته است ز سر رسم تطاول - خذ و حرکت ماقبل و
 و تید را گویند چون فتح کار و بار - و سخت و سخت - و هر گاه که قافیه سخن حرف
 قید موصوله باشد مختلف خذ و جائز بود - چنانکه بحال معین گفته است - **ه**
 اگر سوز تو ام یک نفس آهسته شود و از دو دو دم راه نفسی شود و در دید
 ازان آب همی گردانم و تا هر چه نه نقش است ازان شسته شود - **توجه**

حرکت ما قبل روی ساکن است و نشاید که مخفف گردد. و وقتیکه روی
 متحرک بود بیب حرف وصل چنانکه انوری گفته در قصیده که مطلعش اینست
 ۱۰ اے مسلمانان فغان از جو چرخ چنبری بوز نفاق تیر و نقد ماه و سپهر
 شتری - سامری و غصری را قافیه ساخته است مجری حرکت روی لاگویند
 و ختلان آن اصلا جائز نیست نفاذ حرکت وصل است. وقتیکه خروج بدو
 بیچند و چون حرکت یا درین بیت ۱۰ تا چند سنگ لاغ غم انگیم بوز
 سنگ ستم شیشه دل بشکیم. و در شعر فارسی لازم نیست که حرف وصل متحرک
 باشد چنانکه درین بیت ۱۰ عاشق روسه تکیوانیم بوز دیوانه شکل هر جانیم
 حرکت خروج و مزید را نیز نفاذ خوانند. چون حرکت میم و شین درین بیت ۱۰
 تاکه بخون دیده دل پروریم شان بوز از ره برین روند بره آوریم شان
فصل از باب این صناعت هر قافیہ را که در تطبیح آخر او دو ساکن پیچیده
 شود مترادف خوانند آن قافیہ را که در آخر او یک حرف ساکن باشد اگر
 پیش از آن ساکن یک متحرک است. و ما قبل آن متحرک ساکن باشد آنرا
 متواتر گویند. و اگر دو متحرک است آنرا متدارک خوانند. و اگر سه متحرک است
 آنرا متراکب گویند. و اگر چهار متحرک است آنرا متکادس خوانند. و بنا بر
 قافیہ متکادس در اشعار مجسم نیامده است. و در آن القاب درین بیت

مذکور است **۵** مترادف متواتر متدارک می خوانند مترکب مشکاک و سلقه
 قافیہ دان - **فصل** چون حرف روی ساکن باشد در حرف وصل با او پیوسته
 نباشد - آنرا مقفید خوانند - و اگر حرف وصل بدو پیوسته باشد آنرا مطلق خوانند
 و روی مقفید اگر از حروف قافیہ بیچ حرف دیگر داشته باشد آنرا مقفید مجز و خوانند
 چون سرور - و دلبر - و اگر داشته باشد به آن حرفش نسبت کنند - مثلاً مقفید بر
 یا بحر قفید گویند - و روی مطلق اگر از حروف قافیہ همین حرف وصل داشته
 باشد - چون سرور و دلبر آنرا مطلق مجز و گویند - و اگر حرف دیگر از
 حروف قافیہ داشته باشد به آن حرفش نسبت کنند چنانکه مطلق مقفید و روف
 و خروج و مزید و نایره گویند **فصل** ۵ عیوب قافیہ چار است یا دیگر از ما
 سنا و وایط و اقوا و بعد از آن الفا اقوا اختلاف حدود و توجیه را گویند
 چنانکه دور و دور - حبت و حبت - و پر و پر را در یک شرحه کنند اکفا به تبدیل
 حرف روی است - بحر فنی که در مخارج نزدیک به او باشد - مانند احتیاط
 و اعتماد و ازین قبیل است جمع کردن میان حرفهای عربی و عجمی چنانکه رگ
 و سگ را با شنگ و حکب جمع کنند - و چپ را با طرب و امثال آن - و این
 بنیات ناپسندیده است - سنا و اختلاف روف است چنانکه زمان و
 زمین در یک قافیہ جمع کنند - و شعرا سے عیب اختلاف روف را در

در او نیا جائزے دارند چنانکہ عمود و عمید را در یک شمع جمع مے آزند۔ و این در
 اشعار ایشان بسیار است ایطی اعاذہ کردن قافیہ است۔ و آن بر دو گونه است
 جلی و خلی جلی چنانکہ نیکوتر۔ و زیبا تر۔ و عسوں گر۔ و تگر۔ و ازین قبیل است
 نون مصدر چون گفتن و شنیدن۔ و حروف جمع چون الف و وزن۔ و در بیان
 و دوستان۔ و الف و تا در صفات و کائنات و ما۔ و الف در لایها و غنجا
 و الف و نون صفت چون گریان و خندان و بایے تشکیع چون کستی و مردی
 و وال استقبال چون دہد۔ و پرد۔ و نون تخصیص چون نرین و سبین و با بملک
 ہر چه در آخرا بیات صریحا بیک معنی مکرر شود۔ خواه یک حرف باشد یا بیشتر
 از قبیل الطیاسی جلی است نشاید کہ بنا مے قافیہ بران نهند و اگر ضرورت افتد
 در قصیدہ پیش از دو۔ یا سه نہ توان آورد بقدر آنکہ تکرار قافیہ جائز و آستہ اند
 و این نوع را قافیہ شایگان گویند۔ و ایطی خلی چون زانا و بنیا و آب و گلاب
 و این را جائز و آستہ اند چنانکہ درین **سے** اسے گل رخسار تو۔ برودہ ز رو
 گل آب۔ صحبت گل سار ہا۔ کردہ بہ بویت گلاب سخا تملہ قافیہ برود
 شتم است معمول و غیر معمول۔ غیر معمول آنست کہ بے آنکہ در و تفرنے کنند۔
 شایستہ آن باشد کہ قافیہ واقم شود۔ و معمول آنست کہ بہ واسطہ تفرنے
 شایستہ آن گردد۔ و آن تفرنے گاہ بر ترکیب و لفظ باشد چنانکہ

سین و تاسے است مشکلا بواحد ترکیب با لفظ پیدا و امثال صلاحیت آن پیدا
 کند که با خواست در است در یک قافیہ جمع شود۔ چنانکہ درین بیت ۔
 در آئینہ روئے تو کہ بنیم راست و انوار تجلی الہی پیدا است ۔ و گاہ بہ سنجہ تمیز
 یک لفظ ۔ چنانکہ کمال اسحیل لفظ کار در او تصدیقہ نوشتہ کہ نظامش اینست ۔
 بر تافتہ است بخت مرار و زگار و ست و زانم نے رسد بسبز زلف یار و ست ۔
 قافیہ ساخته است ۔ برو جہ کہ حرف دال را از جانب ردیف اعتبار کردہ آ
 و سیکویدہ صم شتر دل تو چو قربان ہی کند ، زمین روی سعذ اجم آہینہ کار و ست

یہ

آخری درج شدہ تاریخ پر یہ کتاب مستعار
لی گئی تھی مقررہ مدت سے زیادہ رکھنے کی
صورت میں ایک آٹھ روپیہ دیرانہ لیا جائے گا۔

ق-ع

19/5/10

This book was taken from the Library on the date last stamped. A fine of 1 anna will be charged for each day the book is kept over time.
